

مجموعه طنز ادبی، اجتماعی و فخریاسی

دزد خواننده ها ممنوع

جلال صابری نژاد

انتشارات ایرتیرین

سرشناسه: صابری نژاد، جلال، ۱۳۶۱ -

عنوان و نام پدیدآور: ورود خواننده‌ها ممنوع / مجموعه طنز ادبی اجتماعی و فاخر سیاسی / جلال صابری نژاد.

مشخصات نشر: اندیمشک: ایرترین، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۹۲ ص ۱۴/۵ × ۲۱/۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۴-۰۲-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: طنز فارسی - Satire, Persian -- 20th century

یادداشت: بالای مجله طنز ادبی، اجتماعی و فاخر سیاسی

رده بندی - ی. بی. ۸۶/۶، رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ و ۲۶۵ الف / PIR ۸۳۵۰

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۸۶۳۴۹۰

ورود خواننده‌ها ممنوع / مجموعه طنز ادبی، اجتماعی و فاخر سیاسی / جلال صابری نژاد

مشخصات نشر: انتشارات ایرترین

ناظر فنی: ریکه صابری نژاد

شماره کتاب: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۵

قیمت: ۸۵۰۰۰ ریال

طراح جلد: جلال صابری نژاد

صفحه‌آرایی: جلال صابری نژاد

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۴-۰۲-۵

خوزستان: اندیمشک - پاساژ وفایه، انتهای راهروی سوم، انتشارات ایرترین

شماره تماس: ۰۹۳۵۳۸۰۳۴۲۲ - ۰۹۱۶۷۳۵۶۰۱۳

EritrinBook@gmail.com

در این مجموعہ ہر مضمون دایمہ ...

۱۷	ورود خوانندہ ہا ممنوعہ
۲۵	بے خوابی
۳۸	تربیت آزاد
۴۹	لڑت نہ علی
۵۷	یہ کم فلفلسہ روتند بگن
۶۴	کربالایہ رحیم نمایندہ می شود
۷۰	من کشف حجاب می کنم
۷۶	از ماہوارہ تا ...
۸۲	ورود خوانندہ ہا ممنوعہ ۲

ظفر و طنزنویسی اداسی یک تکلیف اجتماعی است.

نژاد یاکوثر مبدی (کل آقا)

قبل از بیان هر نکته‌ای لازم می‌دانم که بگویم با توجه به اینکه در فارسی معاصر طنز و طنزنویسی سابقه زیاد طولانی ندارد به همین خاطر اوج شکل‌گیری طنز و طنزنویسی را در آثار شاعران و نویسندگان دوره‌ی مشروطیت می‌توان دید.

هر چند که طنز در تاریخ بیهوده و دیگر آثار قدیم زبان فارسی به کار رفته، ولی استعمال وسیعی به معنای امروزی Satire اروپایی نداشته است؛ و از پیش رویان طنز می‌توان به نام‌های بزرگی از گذشته‌های دور همچون عیید زاکانی، ایرج میرزا و گذشته‌های نزدیک چون زنده‌یاد علی‌اکبر دهخدا، کیومرث صابری قومن، سید ابراهیم بیون، ابوالقاسم حالت، هادی خرسندی، رویا صدر و... غیره اشاره نمود.

انسان گاه به گونه‌ای ناگهانی میان واقعیت‌ها و ناسازگاری مرجع در بیان پدیده‌ها در ظاهر و باطن و میان آنچه هست و آنچه انتظار آن را دارد، تناقضی می‌بیند و به خنده می‌افتد. از دیدن ناسازگاری و عدم تجانس، شگفت زده می‌شود و می‌خندد؛ و در همین مفهوم ارسطو در تعریف

خنده گفته است: «خنده، نتیجه‌ی شگفتی است»^۱ و شوپنهاور^۲ گفته است: «هر یانی که در او ناسازگاری باشد، خنده آور است» پس با دیدن یا شنیدن دو عنصر ناسازگار، انسان به شگفتی و به دنبال آن به خنده می‌افتد، این خنده معمولن با احساس برتری در رفتار و گفتار و اندیشه نسبت به فرد یا رویدادی همراه است که «انسان خود را در مرتبه‌ای بالاتر از موضوع خنده می‌بیند و این تحقیر و استهزا را خنده بیان می‌کند؛ اما همین خنده‌ی تحقیرآمیز می‌تواند اصلاحی در پی داشته باشد.

غالباً هدف خنده، نه تحقیر آری، نمایاندن راستی‌ها و کژی‌ها از طریق نهیب زدن بر دریافت‌کننده می‌شود. است، یا خنده و اهانت بر کسانی است که وجودشان اهانت‌انگیز است؛ البته قابل توجه اینکه هر خنده‌ای تحقیرکننده و اهانت‌آمیز نیست و در هر خنده‌ای هم دردی، اعتراضی، شرمی، شگفتی و شادی نهفته است.

با توجه به تعریف امروزی طنز در ادبیات، طنز به نوع خاصی از آثار منظوم یا منثور ادبی گفته می‌شود که اشتباهات یا عیوب نامطلوب رفتار بشری، فسادهای اجتماعی و سیاسی یا حتی تفکرات فلسفی را به شیوه‌ای

۱ آرسطو (زاده ۳۸۴ ق م. درگذشت ۳۲۲ ق م) او یکی از مهم‌ترین فیلسوفان غربی به حساب می‌آید، تالیفات او در زمینه‌ها و رشته‌های گوناگون منجمه فیزیک، شعر، زیست‌شناسی، منطق، علم بیان، سیاست، دولت و اخلاق بوده‌اند. ارسطو به همراه سقراط و افلاطون از تأثیرگذارترین و بزرگترین فیلسوفان یونان باستان بوده است.

۲ Arthur Schopenhauer فیلسوف آلمانی، یکی از بزرگترین فلاسفه اروپا و فیلسوف پر نفوذ تاریخ در حوزه اخلاق، هنر، ادبیات معاصر و روانشناسی جدید است.

خنده‌دار به چالش می‌کشد. یا جایی دیگر در تعریف طنز آمده است:
«اثری ادبی که با استفاده از بذله، وارونه سازی، خشم و نقیضه، ضعف‌ها و
تعلیمات اجتماعی جوامع بشری را به نقد می‌کشد؛ اما خود طنز، یکی از
شاخه‌های ادبیات انتقادی و اجتماعی است که در ادبیات کهن فارسی، به
عنوان نوع ادبی مستقل شناخته نشده و مرزهای مشخصی با دیگر مضمون
های انتقادی و خنده‌دار چون هجو، هزل و مطایبه نداشته است.

به خودی می‌توان گفت: «طنز در حقیقت اعتراضی است بر مشکلات،
نابسامانی‌هایی که در یک جامعه وجود دارد و گویی جامعه و مسئولان
امر نمی‌خواهند این اعتراض‌ها را مستقیم و بی‌پرده بشنوند. از این رو
وجدان بیدار و ضمیر آگاه شاعران و نویسندگان با بزرگ‌نمایی و نمایان‌تر
جلوه دادن جهات زشت و مشرک و پلیدها، نقص‌های پدیده‌ها و روابط
حاکم در حیات اجتماعی در صدد تذکر، اصلاح و رفع آن‌ها بر می‌آیند.»
به عبارت دیگر طنز فاخرترین گونه شون مایه‌ای است که گونه‌های
دیگرش هزل، هجو و فکاهه‌اند. لطیفه‌ها عمدتاً از نوع فکاهه‌اند؛ اما آنجا
که رنگ و بوی تمسخر قومی یا شخصی خاص می‌گیرند به هجو متمایل
می‌شوند؛ اما به طور کلی می‌توان گفت: «ماهیت طنز در خدشت بشا نظام
توتالیتار می‌باشد. ما همیشه طنز را به عنوان چیزی خوب که واقعیت را به
همه می‌نمایاند پذیرفته‌ایم. این یکی از بدیهی‌ترین تصورات ما ایرانیان
نسبت به طنز است.

تا اینجا دریافتیم که طنز در اصطلاح ادب، شیوه‌ی خاص بیان مفهوم‌های تند اجتماعی، انتقادی، سیاسی و طرز افشای حقایق تلخ و تفرآمیز ناشی از فساد و بی‌رحمی‌های فرد یا جامعه است که دم زدن از آنها به صورت عادی یا به گونه‌ی جدی، ممنوع و متعذر باشد، در پوششی از استهزاء و نیش است، به منظور نفی و برافکندن ریشه‌های فساد و رفع تبعیض در جامعه انسانی؛ اما بهتر است بدانیم هدف طنز چیست و طنز از کجا آغاز می‌شود؟

به طور کلی می‌توان گفت: «طنز در آنجا آغاز می‌شود که حقوق دیگران رعایت نشود و زادی، سوءام یا مسئولیت مورد تعدی واقع شود. بی‌بند و باری و هرج و مرج و سرکشی به عنوان آزادی تبلیغ شود و نظام جامعه در مسیر طبیعی خود مورد تهدید قرار گیرد. سوءام و تجاوز در شکل‌های گوناگون چهره نماید و منادیان آزادی، خورد عاملان بدبختی فکر، اندیشه و آزادی شوند. ترقی و اعتلا جای خود را با انحطاط و سقوط دهد و پویایی اندیشه و حرکت ناشی از آن، کم‌کم به رکود انجامد. پس در می‌یابیم حقیقت تعریف طنز را که طنز اعتراضی است بر رویه‌ها و نابسامانی‌ها و بی‌رسمی‌ها که در یک جامعه وجود دارد و گویی جامعه مسئولان امر نمی‌خواهند این اعتراض‌ها را مستقیم و بی‌پرده بشنوند.

بهتر است برای درک بهتر مطالب بیان شده نظریه و دیدگاه چند تن از بزرگان ادب پارسی را بیان کنیم در این خصوص استاد زرین‌کوب می‌نویسد: «هر یک از نابسامانی‌ها و بی‌رسمی‌ها ممکن است سببی باشد

برای پیدایش هجو و هزل یا طنز اجتماعی هر چند با شوخی و خنده همراه است، اما نقدی است جدی بر نارسایی‌ها و مشکلات اجتماعی که نه سوزندگی و تخریب، بلکه قصد سازندگی و اصلاح دارد.

دکتر آراین پور در نقد بودن طنز می‌نویسد: «طنزنویسی بالاترین درجه‌ی نقد ادبی است، به شرط آنکه رویدادها و چهره‌ها را دگرگون نکند.» و در خنده‌ها و شوخ طبع بودن آن می‌نویسد: «مبنای طنز بر شوخی و خنده است، اما این خنده، خنده‌ی شادمانی و شوخی نیست، خنده‌ای است تلخ، جدی، سرد، که همراه با سرزنش و سرکوفت و کما بیش زننده و نیش‌دار که با بجز ترس و بیم، خطاکاران را به خطای خود متوجه می‌سازد و در مقام تشبیه می‌نماید.» گفت: «که قلم طنزنویس کارد جراحی است، نه چاقوی آدم‌کشی. با اهمی تری برندگی‌اش، جانکاه و موزی و کشنده نیست، بلکه آرام بخش و سرامت‌آور است. زخم‌های نهانی را می‌شکافد و عفونت را می‌زداید و بیمار را به سوی بخشش. بنابراین هدف طنز به گونه‌ی کلی، تنبّه و توجه دادن افراد یا جامعه به عیب‌ها و مفاصل خود، تحقیر و کوییدن رذایل اخلاقی، رشد فضایل اخلاقی و در یک کلام تزکیه و تهذیب و اصلاح و به تکامل رساندن اجتماع است.»

البته نظریه‌های متفاوتی وجود دارد منجمله نظریه دکتر بهزادی در علل استفاده از طنز توسط هنرمندان که برای روشن بودن دیدگاه طنز بیان آن را ضروری می‌دانم دکتر بهزادی می‌نویسد: «متأسفانه، در چهارده قرن

گذشته، غالب زمام داران، آرامش روح و شادمانی خاطر خویش را در کسب تعلقات دنیوی می‌جستند و با ریختن خون بی‌گناهان و بُردن عِرض و آبروی دیگران بر مسند قدرت قرار می‌گرفتند و خداوند، دین، عدالت و اخلاق، ابزار و وسایلی می‌شدند در دست آنان، برای فریب دادن مردم مظلوم و می‌افزاید: «این طنزها زاینده‌ی هوس‌های زشت طنزپردازان و بران خوار شمردن ارزش‌های دیگران نیست، بلکه تلاش روشن فکرانه و وطن پرستانه‌ای است، به منظور ایجاد انگیزه و تفکر در مردم بی‌اعتنا و کم‌فرهنگ تا بیشتر ببینند و بیشتر بیندیشند و ناهنجاری‌های رایج در جامعه را تشخیص دهند.

از تعریف طنز و طنزنویسی گذریم در خصوص کتاب حاضر که اثر یک نویسنده جوان می‌باشد می‌توان گفت با تعریف امروزی طنز و طنزنویسی و نظریه دکتر بهزادی و آراین پور بیشتر نزدیک است.

بی‌شک هدف نویسنده کتاب تخریب و توهین و ترور شخصیتی افراد، لایه‌های اجتماعی و بافت سیاسی جامعه نیست، بلکه رفع مشکلات و بیان مُعضلاتی است که جامعه انسانی امروز ایران خصوصاً فشار حُران با آن درگیر است. البته با رشد فضای فرهنگی صورت گرفته در سال‌های اخیر می‌توان چنین دیدگاه‌هایی را ستود و بی‌شک اگر به جوانان این مرز و بوم بهای کافی داده شود بی‌شک رشد فزاینده‌ای در حوزه ادبیات طنز خواهیم داشت.